

**ПОЗИТИВНО ОБРАЗОВАНИЕ В ОСНОВНОТО УЧИЛИЩЕ –
УЧИЛИЩЕ НА ЩАСТИЕТО И БЛАГОПОЛУЧИЕТО**

Невена Ангелова Гушкова

Първо основно училище „Св. Св. Кирил и Методий“, гр. Гоце Делчев

**POSITIVE EDUCATION IN PRIMARY SCHOOL –
SCHOOL OF HAPPINESS AND WELL-BEING**

Nevena Angelova Gushkova

First Primary School “St. Cyril and St. Methodius”, Gotse Delchev

Abstract: *This article aims to present educational practices in the First Primary School "St. St. Cyril and Methodius", Gotse Delchev, applied after a qualification course under the Erasmus + program. The applied innovation is aimed at developing a positive educational environment.*

Positive education is a promise for the future. It is a combination of the parallel application of traditional education in collaboration with the study of happiness and well-being. Positive education rediscovers classical education in a new, current way. It emphasizes the importance of both the training of the mind and the training of the heart. Properly designed positive educational environment is related to the development of students' sense of well-being and social responsibility. Positivism focuses on specific skills that help students build positive emotions, increase personal motivation, and encourage the development of creativity, thinking, and imagination.

Positive education is a projection of success and support for student achievement. Through its application in the classroom, each student feels significant and maintains good relationships with his classmates. Building well-being and character skills lead to higher academic performance and student satisfaction in school.

Complete preparation for life after school presupposes the need for knowledge and facts in school subjects, as well as skills for well-being and character. Achieving a balance between the two is the essence of positive education.

Keywords: *positive education, well-being, skills.*

Позитивното образование е обещание за бъдещето. То е комбинация от паралелното приложение на традиционното образование в колаборация с изучаване на щастието и благополучието. Позитивното образование преоткрива класическото образование по нов, актуален начин. То подчертава значението както на обучението на ума, така и на обучението на сърцето.¹ Правилно проектираната позитивна образователна среда е свързана с развиването на усещането на учениците за благополучие и социална отговорност. Позитивизмът е фокусиран върху специфични умения, които помагат на учениците да изградят положителни емоции, да повишават

личната си мотивация и да насърчават развитието на креативността, мисленето и въображението.

Позитивното образование е проекция за успех и подкрепа постиженията на учениците. Чрез неговото приложение в класната стая всеки ученик се чувства значим и поддържа добри взаимоотношения със съучениците си. Изграждането на умения за благополучие и характер водят до по-добро представяне и удовлетвореност на учениците в училище. Пълноценната подготовка за живота след училище предполага нуждата от знания и факти по учебни предмети, както и от умения за благополучие и характер. Постигането на баланс между едното и другото е същността на позитивното образование.

Според Мартин Селигман благополучието е абстрактно понятие, а щастието е реално явление. Реалното явление от своя страна е измерима същност. Според теорията на благополучието на М. Селигман, благополучието на свой ред има измерими елементи, всеки от които допринася, но и определя самото благополучие. Теорията на благополучието има пет елемента – положителна емоция, ангажираност, смисъл, положителни взаимоотношения и постижение. [1, 22-24] Това са принципите, които следва всяко ефективно училище, стремящо се към благополучие и развитие в позитивен аспект.

В специализираната литература съществуват понятия близки до позитивната учебна среда или свързани с него. Такива са „адаптивна учебна среда“, „ефективна учебна среда“, „конструктивистка учебна среда“, „интерактивна учебна среда“. Позитивната учебна среда се свързва с образователната парадигма, с методите на обучение, с нагласите, с това какво е обществото – демократично или не, какви са материално-техническата база, икономическото състояние на образователната система, квалификация на педагозите и педагогическата култура на родителите. [2, 775] Хуманизирането и демократизирането на една образователна система изисква прилагането на позитивен подход – адекватни позитивни нагласи и умения за окуражаване на учениците. Преди учениците да успеят в училище, те трябва да се чувстват сигурни, както физически, така и психически. Безопасността се разпростира извън физическото благополучие на учениците. За да имат безопасна среда за учене, те трябва да се чувстват добре дошли, подкрепени и уважавани. Изграждането на положителен училищен климат и осигуряването на готовност на учениците да учат изискват насърчаване на положителни отношения между възрастните и учениците. Обучението, насочващо се към уникалните силни страни и нужди на учениците и ги ангажира в предизвикателството, основано на стандарти на учебното съдържание. Процесът на обучение, възпитание и социализация е възможност учениците да развият социални умения, съвместна работа, ефективно общуване, критично, аналитично и творческо мислене. Всички тези умения, са необходими за постигане на успех в училище и ще им помогнат да успеят в кариерата и живота. Учениците трябва да имат чувство на принадлежност към училището, както и да усещат свързаност с учителите и съучениците си. Социалното и емоционалното учене

на учениците им помага да разбират и управляват своите емоции и взаимодействия с другите и да изграждат умения, необходими за общуване. Учениците трябва да се чувстват подкрепени от всички страни – ръководство, учители, родители, общността. Тези страни трябва да споделят разбирането за това как изглежда позитивният училищен климат в училището и класната стая, за да могат да работят заедно за постигане на тази обща цел.²

Положителното образование е подход към образованието, който извлича акцент от позитивната психология върху индивидуалните силни страни и личната мотивация за насърчаване на обучението. За разлика от традиционните училищни подходи, при които учителите се опитват да приспособят материала си към митичния „средностатистически“ ученик, използвайки материала чрез един стил на преподаване и тестване, позитивните учители в училище използват техники, които се фокусират върху благополучието на отделните ученици. Учителите стимулират ученето и го разглеждат като съвместен процес, при който учителите се учат да уважават своите ученици и приносът на всеки ученик се оценява.³

Първо основно училище „Св. Св. Кирил и Методий“, град Гоце Делчев е позитивно училище, в което учениците имат възможността да научават и усвояват ценностите на нашето общество. Това се осъществява чрез форми на педагогическо взаимодействие, свързани с позитивното образование, развиващо позитивна образователна среда. Ценностите служат като фактор за социална регулация на взаимоотношенията между всички заинтересовани страни – ръководство, учители, родители, ученици.

През 2019 – 2020 учебна година Първо основно училище „Св. Св. Кирил и Методий“, град Гоце Делчев получи одобрение по проект „Динамика в процеса на образование, възпитание и социализация в иновативното училище“ по програма „Еразъм“ +, ключова дейност 1, сектор „Училищно образование“. Програма „Еразъм“ + е невероятна възможност за повишаване квалификацията на педагогическите специалисти, развитие и усъвършенстване на езиковите умения, обмяна на опит и добри практики с други участници от Европа. Трима педагогически специалисти от училището взеха участие в квалификационния курс „Щастливи училища: позитивно образование за благополучие и развитие на жизнените умения“, в „Europass Teacher Academy“ – Барселона, Испания. По време на обучението, участниците се запознаха с основите на позитивната психология, предпоставка за създаване на позитивен учебен климат в класната стая, както и с методите за осъществяване на оптималното положително състояние на учениците в посока развитие на техните училищни постижения за благополучие и емоционално състояние. Учителите участваха в практическо обучение, в сътрудничество с учители от други европейски страни. Те споделиха знания, умения и добри практики с техни колеги от Финландия, Литва и Латвия, които приложиха в работата си по време на учебната година. Своят опит и знания, педагогическите специалисти споделиха със свои колеги на регионално и местно ниво.

Обучението запозна всички участници с теорията на Мартин Селигмън, който смята, че щастието би могло да бъде разположено в три отделни елемента, които всеки човек избира заради самите тях, а именно положителна емоция, ангажираност и смисъл. Селигмън смята, че всеки един от тези трите елемента е по-ясно дефинируем и по-измерим от щастието. Първият е положителната емоция, т.е. онова, което чувстваме: удоволствие, възторг, екстаз, вътрешна топлина, комфорт и т.нар. живот, организиран успешно около този елемент – „щастлив живот“. Вторият елемент – ангажираността, има своето проявление – удоволствието от слушане на музика, сякаш времето е спряло, а самият човек се чувства погълнат от своето занимание. Живот, организиран около тези цели, Селигман нарича „ангажиран живот“. Ангажираността е нещо различно от положителната емоция. Третият елемент на щастието е смисълът. „Смисленият живот“ се изразява в принадлежността и служенето на нещо. [1, 20]

Фиг. 1. Участници в курс „Щастливи училища: позитивно образование за благосъстояние и развитие на жизнените умения“

Позитивната учебна среда е важен фактор за постигане на резултати в Първо основно училище „Св. Св. Кирил и Методий“, както в познавателната, така и в мотивационната, емоционалната и поведенческата област. Според някои автори критериите, които най-често се използват при дефиниране на учебната среда, са физическото разположение на класната стая, дисциплината и установеният ред, организацията на учебните дейности и ангажирането на учащите със задачи. Опитът в училището показва, че критериите, основни характеристики на ефективната учебна среда са:

- Физическо подреждане на класната стая – функционално разположение на работните места на учителя и на учениците, на мебелите и материалите, така че да има максимален ефект;
- Дисциплина и установен ред – установени правила и процедури във всеки клас в началото на учебната година;

- Организиране на учебните дейности – плавни преходи от една дейност към друга и поддържане динамиката по време на процеса на обучение;
- Ангажиране на учениците – използване на ефективни въпроси, гладки преходи и предизвикателни, но интересни дейности за увеличаване ангажираността на учениците в обучението;
- Максимално използване/ уплътняване на учебното време – предпазване на процеса на обучение от смущения и извличане максимална полза от всеки етап на обучението;
- Заявяване на високи очаквания – учителите поемат отговорността за ученето на учениците, поставят високи, но разумни очаквания за всички и ги подкрепят в постигането им;
- Грижа и уважение – учителите установяват връзка и доверие с учениците, като са справедливи, грижовни, почтителни и ентузиазирани.

Позитивното училище е училище, в което учениците се чувстват сигурни, свободни, значими и техните постижения са признати и оценени. Така тяхното самочувствие и увереност се повишават, а времето прекарано в училище е полезно и приятно. [2, 776-777]

Освен гореизброените дейности, които ежегодно се провеждат в училището, през 2019-2020 учебна година, в посока развитие и утвърждаване позитивно образование, педагогическите специалисти осъществиха позитивни дейности, изграждащи взаимно доверие, приятелска и позитивна среда. Примери за позитивни дейности, осъществени в Първо основно училище „Св. Св. Кирил и Методий“ през 2019-2020 учебна година са множеството съвместни дейности с родители, отбелязване на значими и запомнящи се празници: „Коледна работилница за родители и ученици“ – учениците, техните родителите и учителите участваха в съвместна дейност за изработване на коледни играчки и декорации за включване в Коледния благотворителен базар на училището; украсяване на коледна елха и декориране на класната стая съвместно от родители, ученици и учители; „Ден на бащата“ – тренинг и игри с учениците и бащите им, споделяне на истории от ученическите години на родителите, четене на приказки и споделяне на интересни факти за професиите на бащите; отбелязване на 24 май – Ден на българската просвета и култура и на славянската писменост, съвместно с родители и ученици; „Лятна академия за ученици“ – забавления и игри по време на лятната ваканция.

Не по-малко важно е и позитивното настроение в часовете, както и забавните междучасия през цялата учебна година. По време на междучасията учениците имат своята ангажираност с интересни ролеви игри, танци, настолни игри, изкуство, водещи до позитивни емоции. Взаимното доверие, приятелската и позитивна среда учениците и учителите изграждат и поддържат чрез дискусии, четене на приказки, игри на тема „Приятелство“, както и кутии, в които съхраняват позитивни мисли и благодарност към

всеки от класа. Важна за учениците е и дисциплината. Тя се поддържа чрез ясно изградени правила, въведени чрез схема за определяне на подходящото ниво на шум, според извършваните дейности в класната стая – игри, презентирани, разговор, шепот и тишина. Всички тези малки, но важни дейности са ключът към изграждането на хармоничен, позитивен учебен климат и добро настроение през цялата учебна година.

Фиг. 2 „Лятна академия“ с игри и забавления

Осъществяваните дейности са път към изграждане на позитивно образование и позитивна образователна среда. Всички те допринасят за щастливо училище и щастливи деца, създават мотивация за успех и екипност, които са гаранция за европейско ценностно, иновативно училище. Гореизброените дейности следва да бъдат провеждани и през следващите учебни години.

Освен множеството проведени дейности, Първо основно училище „Св. Св. Кирил и Методий“, предоставя на учениците богато и иновативно оборудвана материална база, допринасяща за уюта и комфорта на учениците. Класните стаи и коридорите на училището са светли и слънчеви. Атракция за учениците са стълбите с позитивни послания, които мотивират и амбицират учениците, възпитават в общочовешки ценности и доброта. Дворът на училището е просторен, с обособени кътчета за игри и забавление.

Фиг. 3 Стълбите с позитивни мотивиращи послания на Първо основно училище „Св. Св. Кирил и Методий“, град Гоце Делчев

Фиг. 4 Позитивно, мотивиращо послание в двора на училището

Позитивното образование, изграждащо щастливо училище е не само осигуряване на добри условия и добре организирана материална база, позитивни дейности и забавление. В много голяма степен положителното отношение и изграждането на доверие от всички заинтересовани страни е важно за създаването на позитивна образователна среда.

Съвременният процес на обучение, възпитание и социализация се отличава с изключителна динамика, която се обуславя от участващите в него субекти – ученици, учители, родители. Дейностите в съвременното училище се осъществяват на базата на партньорство между субекти като училищно ръководство и педагогически специалисти от една страна, ученици и родители, от друга. Професионализмът на училищната общност намира израз в инициативи и дейности, свързани с удовлетворяване на познавателните потребности и развиване на личностните качества на учениците. От значение е умението на учителите да се придържат към основните принципи, които регламентират това взаимодействие: толерантност – съблюдаване на професионална етика и професионална тайна; защита на личното достойнство на всеки ученик, учител, специалист, родител; загриженост и отговорност за съдбата на всеки ученик; емпатия – съпреживяване, разбиране на проблемите на учениците и семейната общност. В сложния и динамичен процес на обучение, възпитание и социализация на подрастващите, са ангажирани семейството, училището и редица обществени институции. Оптималното взаимодействие между учители и родители е важно условие за превръщане на потенциалните заложи и възможности на учениците в реален факт. Сътрудничеството между педагозите и родителите повишава ефективността на образователния процес и стимулира формирането на подрастващите като активни и отговорни личности на гражданското ни общество.⁴

Образователната среда, насочена към индивидуалните потребности на учениците, която осигурява позитивни емоции: развива тяхната креативност, мисленето и въображението, за да се чувстват те ангажирани; поддържа позитивен климат и добри взаимоотношения; кара всеки ученик да се чувства значим; оказва подкрепа за повишаване на постиженията на учениците, е ключът към успеха на учениците и учителите от Първо основно училище „Св. Св. Кирил и Методий“.⁵

Приобщаването към културните ценности на нашето общество се осъществява ръка за ръка в процеса на педагогическото общуване и позитивната подкрепяща среда, която гарантира свобода, равен шанс и достъп до обучение, възпитание и социализация. [3, 54]

Изграждането на позитивна образователна е гаранция за изграждането на щастливи училища, в които всеки ученик се чувства желан, оценен, мотивиран и амбициран да успява, а училището – привлекателна и желана територия за учениците. Възприемането на училището като ценност и приоритет от страна на учениците е доказателство, че самото училище е ефективно. Тези ученици са силно мотивирани да успяват, те винаги впечатляват с любознателност, идеи, а готовността на училищата да откликнат на тази потребност влияе съществено върху отношението на учениците към ученето и училището. Позитивното образование е възможност освен учебно и за творческо, интелектуално и духовно израстване на учениците. Ранното откриване и подкрепа на таланта им е част от динамиката на процеса на обучение, възпитание и социализация. Съвременното училище трябва да съумее да се утвърди като любимо и приятно място, което е част от ценностната система на учениците. Демонстрирайки привързаност към училището като институция, означава че учениците са осъзнали неговия принос към развитието на потенциала и капацитета им. Това означава, че учениците са разбрали важноста на училището, което им дава знания, самочувствие и увереност в бъдеще, което от своя страна е доказателство, че училището е щастливо и работи успешно за утвърждаване на позитивното образование в класната стая.

Литература

- [1] Селигман, М., Благоденствие. Ново разбиране за щастието и просперитета, изд. Къща „Хермес“, 2017 г.
- [2] Шарланова, В., Позитивна учебна среда, Педагогика, Volume 90, Number 6, 2018.
- [3] Славова, Ю., Откритите моменти – позитивна среда за връзката родители – деца – педагогически екип. Дом, дете, детска градина 1/2013.

За контакт с автора:

Невена Гушкова

e-mail: gushkova@parvo-gd.org

¹ Позитивното образование - комбинация от традиционно образование и изучаване на щастието и благополучието: <https://www.pedagozi.bg/novini/pozitivnoto-obrazovanie-kombinaciya-ot-tradicionno-obrazovanie-i-izuchavane-na-shchastieto-i>

² Four Elements for Creating a Positive Learning Environment: <https://all4ed.org/four-elements-for-creating-a-positive-learning-environment/>

³ Positive education: https://en.wikipedia.org/wiki/Positive_education

⁴ Взаимодействието учители – родители в съвременния образователен процес: <http://journals.uni-vt.bg/getarticle.aspx?aid=107&type=.pdf>

⁵ Позитивното образование - комбинация от традиционно образование и изучаване на щастието и благополучието: <https://www.pedagozi.bg/novini/pozitivnoto-obrazovanie-kombinaciya-ot-tradicionno-obrazovanie-i-izuchavane-na-shchastieto-i>